

Anonüümseks muudetud versioon

Tölge

C-481/21 – 1

Kohtuasi C-481/21

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

4. august 2021

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Verwaltungsgericht Wiesbaden (Wiesbadeni halduskohus, Saksamaa)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

30. juuli 2021

Kaebaja:

TX

Vastustaja:

Bundesrepublik Deutschland (Saksamaa Liitvabariik)

[...]

VERWALTUNGSGERICHT WIESBADEN

KOHTUMÄÄRUS

Halduskohtuasjas

TX,
[...]

kaebaja

[...]

versus

ET

Bundesrepublik Deutschland (Saksamaa Liitvabariik),

keda esindab Bundeskriminalamt Wiesbaden,
[...]

vastustaja,

mille ese on

andmekaitset reguleerivad õigusnormid,

tegi Verwaltungsgericht Wiesbadeni (Wiesbadeni halduskohus) 6. kolleegium (edaspidi „eelotsusetaotluse esitanud kohus“) [...]

[...]

[...] 30. juulil 2021 järgmise kohtumääruse:

I. Menetlus peatatakse.

II. ELTL artikli 267 alusel esitatakse Euroopa Liidu Kohtule (edaspidi „Euroopa Kohus“) järgmised eelotsuse küsimused:

1. Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta direktiivi (EL) 2016/680, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK (ELT 2016, L 119, lk 89) (edaspidi „direktiiv (EL) 2016/680), artikli 15 lõiget 3 ja lõiget 1 koosmõjus artikliga 14 tuleb sama direktiivi artiklit 54 arvestades tõlgendada nii, et viidatud sätetega on kooskõlas riigisisised õigusnormid, mis näevad ette, et

- a. olukorras, kus andmetöötuse eest on kaasvastutavad mitu isikut, ei pea teatavaks tegema selle asutuse nime, kes säilitatud andmete eest tegelikult vastutab, ja
- b. kohtule ei pea teatavaks tegema andmetega tutvumise õiguse andmisest keeldumise sisulisi põhjusi?

2. Kas juhul, kui esimese küsimuse punktidele a ja b vastatakse jaatavalt, on direktiivi (EL) 2016/680 artikli 15 lõige 3 ja lõige 1 kooskõlas põhiõiguste harta artiklis 47 sätestatud õigusega tõhusale õiguskaitsevahendile, olgugi et sellega võetakse kohtult võimalus

- a. riigisisestele menetlusnormidele tuginedes kaasata mitmeastmelises haldusmenetluses täiendava

menetlusosalisena menetlusse tegelikult vastutav asutus, kes peab andma andmetega tutvumiseks oma nõusoleku, ja

- b. sisuliselt kontrollida, kas andmetega tutvumise õiguse andmisest keeldumise tingimused on täidetud ja kas andmetega tutvumise õiguse andmisest keelduv asutus on neid nõuetekohaselt kohaldanud?

3. Kas andmetega tutvumise õiguse andmisest keeldumisega ja seega põhiõiguste harta artiklis 47 sätestatud tõhusa õiguskaitse tagamata jätmisega sekkutakse ebaseaduslikult põhiõiguste harta artiklis 15 ette nähtud kutsevabadusse, kui säilitatud andmeid kasutatakse selleks, et väidetava julgeolekuohu tõttu võtta andmesubjektilt võimalus tegutseda valitud kutsealal?

Põhjendused

I.

- 1 Kaebaja soovib tutvuda tema kohta vastustaja INPOL-süsteemis säilitatavate andmetega. INPOL-süsteemi puhul on tegemist direktiivi (EL) 2016/680 artikli 21 kohase kaasvastutavate töötajate süsteemiga, mille haldamine keskasutusena on Bundeskriminalamti (Saksamaa Liitvabariigi kriminaalpolitseiamet, edaspidi „Bundeskriminalamt“ või „BKA“) pädevuses (BKAG § 2 lõige 3 – ühtne politseiteabe register). Andmekaitseõiguslik vastutus keskasutuse (BKA) hallatavas politseiteabe registris säilitatavate andmete kogumise seaduslikkuse, sisestamise lubatavuse ning õigsuse ja ajakohasuse eest lasub andmeid INPOL-süsteemi vahetult sisestavatel asutustel. Seejuures peab vastutav asutus olema tuvastatav (BKAG § 31 lõige 2). Lisaks andmesubjekti õigustele, mis on sätestatud Bundesdatenschutzgesetzis (andmekaitseseadus) §-des 57 ja 58, kehtib politseiteabe registriga seotud andmetöötluse suhtes eripära, et politseiteabe registris (käesoleva juhul INPOL) sisalduvate andmetega lubab Bundeskriminalamt BKAG § 57 kohaselt tutvuda § 31 lõike 2 alusel andmekaitseõiguslikku vastutust kandva asutuse *nõusolekul* (BKAG § 84 lõike 1 esimene lause).
- 2 Käesoleva menetluse aluseks on muusikafestivali turvatöötaja töökohale kandideerinud kaebaja suhtes tehtud julgeolekukontroll. Julgeolekukontrolli käigus tuvastati kaebaja puhul „kokkulangevus“, mistõttu jäeti ta tööle võtmata. Seepeale soovis kaebaja tutvuda oma isikuandmetega, mida säilitatakse INPOL-süsteemis. Bundeskriminalamt andis andmetega tutvumise õiguse vaid osas, mis puudutas ohtliku kehavigastuse tekitamist 24. märtsil 2017 [...]. Kaebaja esitas andmetega osalise tutvumise õiguse andmise peale vaide ning vaidemenetluses taotluse, mille tulemusel kustutas Landeskriminalamt Nordrhein-Westfalen (Nordrhein-Westfaleni liidumaa kriminaalpolitseiamet) vastutava asutusena väidetavalt kõnealuse kuupäeva INPOL-süsteemist. Herfordi maakonna

politseiasutusena tegutseva Landrati 29. juuli 2020. aasta kirja kohaselt on kõnealuste andmete säilitamise tähtpäev seevastu 31. mai 2027.

- 3 Peale selle teatati kaebajale, et tema kohta säilitatakse ka muid andmeid. Kaaludes kaebaja üldist huvi tutvuda tema isiku kohta säilitatavate andmetega ja andmeid säilitava asutuse huvi pidada kõnealuseid andmeid salajasteks, jõuti järeldusele, et konkreetsel juhul on kaebaja huvi andmetega tutvumise vastu teisejärguline. Keeldumist ei ole vaja täiendavalt põhjendada.
- 4 Kaebaja esitas Bundeskriminalamti 3. juuni 2020. aasta (2. märtsi 2021. aasta vaideotsusega muudetud) otsuse peale 3. aprillil 2021 kaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule. Kaebemenetluses ja 20. juuli 2021. aasta kohtuistungil keeldus Bundeskriminalamt avaldamast vastutava asutuse nime ka eelotsusetaotluse esitanud kohtule. Olgugi et kohus seda sõnaselgelt palus, jättis BKA asutuse nime teatavaks tegemata. BKA esindaja avaldas kohtuistungil vaid seda, et BKA ei ole andmete valdaja. Kohtuistungil eel ja ajal keeldus BKA hoolimata kohtu palvest teatavaks tegemast ka põhjusi, mis ei luba selle anonüümse vastutava asutuse sisestatud andmetega tutvuda. Põhjuseks nimetati vaid ohtliku kehavigastuse tekitamist, mille motiiv oli väidetavalt poliitiline ja mille kohta tehtud kanne oli vahepeal väidetavalt kustutatud. Lisateavet selle kohta aga samuti ei antud.

II.

1. EUROOPA LIIDU PÕHIÕIGUSTE HARTA (edaspidi „põhiõiguste harta“)

5 Põhiõiguste harta artikkel 8

Isikuandmete kaitse

1. Igaühel on õigus oma isikuandmete kaitsele.
2. Selliseid andmeid tuleb töödelda asjakohaselt ning kindlaksmääratud eesmärkidel ja asjaomase isiku nõusolekul või muul seaduses ettenähtud õiguslikul alusel. Igaühel on õigus tutvuda tema kohta kogutud andmetega ja nõuda nende parandamist.
3. Nende sätete täitmist kontrollib sõltumatu asutus.

6 Põhiõiguste harta artikkel 15

Kutsevabadus ja õigus teha tööd

1. Igaühel on õigus teha tööd ja tegutseda vabalt valitud või vastuvõetaval kutsealal.
2. Igal liidu kodanikul on vabadus otsida tööd, töötada, teostada asutamisõigust ning pakkuda teenuseid kõikides liikmesriikides.

4

3. Kolmandate riikide kodanikel, kellel on luba töötada liikmesriikide territooriumil, on õigus liidu kodanikega võrdsetele töötingimustele.

7 Põhiõiguste harta artikkel 47

Õigus tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele

Igäihel, kelle liidu õigusega tagatud õigusi või vabadusi rikutakse, on selles artiklis kehtestatud tingimuste kohaselt õigus tõhusale õiguskaitsevahendile kohtus.

Igäihel on õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus seaduse alusel moodustatud kohtus. Igäihel peab olema võimalus saada nõu ja kaitset ning olla esindatud.

Isikule, kellel puuduvad piisavad vahendid, antakse tasuta õigusabi sellises ulatuses, mis tagab talle võimaluse kohtusse pöörduda.

8 Põhiõiguste harta artikkel 52

Õiguste ja põhimõtete ulatus ja tõlgendamine

1. Hartaga tunnustatud õiguste ja vabaduste teostamist tohib piirata ainult seadusega ning arvestades nimetatud õiguste ja vabaduste olemust. Proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt võib piiranguid seada üksnes juhul, kui need on vajalikud ning vastavad tegelikult liidu poolt tunnustatud üldist huvi pakkuvatele eesmärkidele või kui on vaja kaitsta teiste isikute õigusi ja vabadusi.
2. Hartaga tunnustatud õigusi, mis rajanevad aluslepingute teiste osade sätetel, teostatakse neis määratletud tingimustel ja piires.
3. Hartas sisalduvate selliste õiguste tähendus ja ulatus, mis vastavad Euroopa inimõiguste ja põhivabaduse kaitse konventsiooniga tagatud õigustele, on samad, mis neile nimetatud konventsiooniga ette on nähtud. See säte ei takista liidu õiguses ulatuslikuma kaitse kehtestamist.
4. Hartaga tunnustatud põhiõigusi, nii nagu need tulenevad liikmesriikide ühistest põhiseaduslikest tavadest, tõlgendatakse kooskõlas nimetatud tavadega.
5. Harta sätteid, mis sisaldavad põhimõtteid, võib rakendada liidu institutsioonide, organite ja asutuste õigustloovate- ja rakendusaktidega, samuti liikmesriikide õigusaktidega, mis on ette nähtud liidu õiguse kohaldamiseks nende volituste teostamisel. Neile sätetele võib õiguslikult tugineda ainult kõnealuste aktide tõlgendamisel ja otsuste tegemisel nende õiguspärasuse kohta.

6. Hartas nimetatud siseriiklikke õigusakte ja tavaid tuleb täielikult arvesse võtta.
7. Harta tõlgendamise juhendina koostatud selgitusi võetakse asjakohaselt arvesse liidu ja liikmesriikide kohtutes.

9 Põhiõiguste harta artikkel 54

Õiguste kuritarvitamise keeld

Harta sätteid ei või tõlgendada nii, nagu õigustaksid need tegevust või toimingut, mille eesmärk on mõne hartaga tunnustatud õiguse või vabaduse tühistamine või selle piiramine suuremal määral, kui hartaga on ette nähtud.

2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/680, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK

10 Direktiivi (EL) 2016/680 artikkel 15 – Isikuandmetega tutvumise õiguse piiramine

1. Liikmesriigid võivad asjaomase füüsilise isiku põhiõigusi ja õigustatud huve nõuetekohaselt arvestades võtta seadusandlikke meetmeid, millega nähakse ette andmesubjekti isikuandmetega tutvumise õiguse täielik või osaline piiramine sellises ulatuses ja seni, kuni selline piiramine on demokraatlikus ühiskonnas vajalik ja proportsionaalne meede:

- a) ametlike või õiguslike päringute, uurimiste või menetluste takistamise vältimiseks;
- b) süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise või nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise kahjustamise vältimiseks;
- c) avaliku julgeoleku kaitseks;
- d) riigi julgeoleku kaitseks;
- e) teiste isikute õiguste ja vabaduste kaitseks.

2. Liikmesriigid võivad vastu võtta seadusandlikke meetmeid, et määrata kindlaks isikuandmete töötlemise liigid, mille suhtes võivad täielikult või osaliselt kehtida lõike 1 punktid a–e.

3. Lõigetes 1 ja 2 osutatud juhtudel näevad liikmesriigid ette, et vastutav töötleja teavitab andmesubjekti põhjendamatu viivitusega kirjalikult isikuandmetega tutvumisest keeldumisest või isikuandmetega tutvumise piiramisest ja keeldumise või piiramise põhjustest. Sellist teavet ei pea andma, kui selle andmine kahjustaks mõnda lõike 1 kohast eesmärki. Liikmesriigid näevad ette, et vastutav töötleja teavitab andmesubjekti tema võimalusest esitada kaebus järelevalveasutusele või kasutada õiguskaitsevahendit.

11 Direktiivi (EL) 2016/680 artikkel 21 – Kaasvastutavad töötlejad

1. Liikmesriigid näevad ette, et kui kaks või enam vastutavat töötlejat määravad ühiselt kindlaks isikuandmete töötlemise eesmärgid ja vahendid, on nad kaasvastutavad töötlejad. Nad määravad iga kaasvastutava töötleja vastutusvaldkonna käesoleva direktiivi täitmisel (eelkõige seoses andmesubjekti õiguste teostamise ja iga kaasvastutava töötleja kohustustega esitada artiklis 13 osutatud teavet) läbipaistval viisil kindlaks omavahelise kokkuleppega, välja arvatud juhul ja sel määral, kui iga sellise vastutava töötleja vastavad vastutusvaldkonnad on kindlaks määratud vastutavate töötlejate suhtes kohaldatava liidu või liikmesriigi õigusega. Kokkuleppes määratakse andmesubjektide jaoks kindlaks kontaktpunkt. Liikmesriigid võivad kindlaks määrata, milline kaasvastutavatest töötlejatest võib toimida ühtse kontaktpunktina, mille kaudu andmesubjektid saavad oma õigusi teostada.

2. Sõltumata lõikes 1 osutatud kokkuleppe tingimustest võivad liikmesriigid ette näha, et andmesubjekt võib teostada oma käesoleva direktiivi kohaselt vastu võetud sätetest tulenevaid õigusi iga vastutava töötleja suhtes.

[...]

[Direktiivi (EL) 2016/680 artikkel 15] 4. Liikmesriigid näevad ette, et vastutav töötleja dokumenteerib otsuse faktilised ja õiguslikud alused. Nimetatud teave tehakse kättesaadavaks järelevalveasutustele.

12 Direktiivi (EL) 2016/680 artikkel 54 – Õigus tõhusale õiguskaitsevahendile vastutava töötleja või volitatud töötleja vastu

Ilma et see piiraks kättesaadavate halduslike kaitsevahendite või kohtuväliste heastamisvahendite kasutamist, sealhulgas artikli 52 kohast õigust esitada kaebus järelevalveasutusele, näevad liikmesriigid ette, et andmesubjektil, kes leiab, et käesoleva direktiivi sätteid rikkuva isikuandmete töötlemise tulemusena on rikutud kõnealustest sätetest talle tulenevaid õigusi, on õigus kasutada tõhusat õiguskaitsevahendit.

Direktiivi (EL) 2016/680 põhjendused

13 (44) Liikmesriikidel peaks asjaomase füüsilise isiku põhiõigusi ja õigustatud huve nõuetekohaselt arvestades olema võimalik võtta seadusandlikke meetmeid,

millega nähakse ette andmesubjektile teabe hilisem või piiratud esitamine või esitamata jätmine või tema isikuandmetega tutvumise täielik või osaline piiramine sellises ulatuses ja seni, kuni selline meede on demokraatlikus ühiskonnas vajalik ja proportsionaalne ametlike või õiguslike päringute, uurimiste või menetluste takistamise vältimiseks, süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise või nende eest vastutusele võtmise kahjustamise vältimiseks või kriminaalkaristuste täitmisele pööramiseks ning avaliku julgeoleku või riigi julgeoleku kaitsmiseks või teiste isikute õiguste ja vabaduste kaitsmiseks. Vastutav töötleja peaks iga konkreetse juhtumi puhul eraldi ja individuaalse uurimise käigus hindama, kas isikuandmetega tutvumise õigust tuleks osaliselt või täielikult piirata.

- 14 (45) Andmesubjekti tuleks põhimõtteliselt teavitada kirjalikult isikuandmetega tutvumisest keeldumisest või selle piiramisest ning see teade peaks sisaldama otsuse faktilisi ja õiguslikke põhjusi.
- 15 (46) Andmesubjekti õiguste piiramine peaks olema kooskõlas harta ning Euroopa inimõiguste konventsiooniga, nagu neid tõlgendavad Euroopa Kohus ja Euroopa Inimõiguste Kohus oma praktikas, ning eelkõige tuleb seejuures austada nende õiguste ja vabaduste põhiolemust.
- 16 (47) Füüsilisel isikul peaks olema õigus teda käsitlevate ebaõigete isikuandmete parandamisele, eelkõige juhul, kui tegemist on faktiliste andmetega, ja kustutamisele, kui selliste andmete töötlemine rikub käesolevat direktiivi. Siiski ei tohiks andmete parandamise õigus mõjutada näiteks tunnistaja ütluse sisu. Füüsilisel isikul peaks samuti olema õigus isikuandmete töötlemise piiramisele, kui ta vaidlustab isikuandmete õigsuse ja kui nende õigsust või ebaõigsust ei ole võimalik kindlaks teha või kui isikuandmeid tuleb säilitada tõendamise eesmärgil. Eelkõige tuleks isikuandmete kustutamise asemel nende töötlemist piirata, kui konkreetsel juhul on põhjendatult alust arvata, et andmete kustutamine võib kahjustada andmesubjekti õigustatud huve. Piiratud isikuandmeid tuleks sellisel juhul töödelda üksnes sel eesmärgil, mis takistas nende kustutamist. Isikuandmete töötlemise piiramise meetodid võivad muu hulgas hõlmata valitud andmete ümberpaigutamist teise töötlemissüsteemi, näiteks arhiveerimise eesmärgil, või valitud andmete muutmist kättesaamatuks. Automaatsetes andmete kogumites tuleks isikuandmete töötlemise piiramine tagada üldjuhul tehniliste vahenditega. Asjaolu, et isikuandmete töötlemine on piiratud, tuleks süsteemis esitada selliselt, et isikuandmete töötlemisele seatud piirangu olemasolu oleks selge. Isikuandmete parandamisest, kustutamisest ja nende töötlemise piiramisest tuleks teavitada vastuvõtjaid, kellele isikuandmed on avaldatud, ning pädevaid asutusi, kellelt ebaõiged andmed pärinevad. Samuti peaksid vastutavad töötlejad hoiduma selliste andmete edasisest levitamisest.

3. Saksamaa Liitvabariigi kriminaalpolitsei ameti tegevust ning liidu ja liidumaade koostööd kriminaalpolitsei pädevusse kuuluvates asjades reguleeriv seadus (Gesetz über das Bundeskriminalamt und die Zusammenarbeit des Bundes und der Länder in kriminalpolizeilichen Angelegenheiten (Bundeskriminalamtgesetz, edaspidi „BKAG“) [...]

17 BKAG § 2 lõige 3 – Keskasutus

[...]

(3) Kooskõlas käesoleva seadusega peab Bundeskriminalamt keskasutusena ühtset politseiteabe registrit.

18 BKAG § 31 lõige 2 – Andmekaitseõiguslik vastutus seoses politseiteabe registriga

[...]

(2) ¹Andmekaitseõiguslik vastutus keskasutuse hallatavas politseiteabe registris säilitatavate andmete kogumise seaduslikkuse, sisestamise lubatavuse ning õigsuse ja ajakohasuse eest lasub andmeid vahetult sisestavatel asutustel. ²Vastutav asutus peab olema tuvastatav. ³Automatiseeritud menetluses päringu tegemise lubatavuse eest vastutab vastuvõttev asutus.

19 BKAG § 84 – Andmesubjekti õigused

(1) ¹Lisaks andmesubjekti õigustele, mis on sätestatud Bundesdatenschutzgesetzi (föderaalne andmekaitseadus) §-des 57 ja 58, kehtib politseiteabe registriga seotud andmetöötluse suhtes erand, et politseiteabe registris töödeldavate andmetega lubab Bundeskriminalamt Bundesdatenschutzgesetzi (föderaalne andmekaitseadus) § 57 kohaselt tutvuda § 31 lõike 2 alusel andmekaitseõiguslikku vastutust kandva asutuse *nõusolekul*. ²Kui liidumaa kriminaalpolitsei amet väljastab liidumaa registris säilitatavaid andmeid, võib ta lisada viite ka liidumaa poolt politseiteabe registrisse sisestatud andmekogumile. ³Isikuandmete parandamisel, kustutamisel ja töötlemise piiramisel on esimene lause analoogia alusel kohaldatav politseiteabe registris töödeldavate andmete suhtes.

4. 30. juuni 2017. aasta föderaalne andmekaitseadus (Bundesdatenschutzgesetz, edaspidi „BDSG“) [...], mida on muudetud 23. juuni 2021. aasta seaduse artikliga 10 [...]

20 BDSG § 57 – Andmetega tutvumise õigus

[...]

(4) Vastutav töötleja võib § 56 lõike 2 tingimuste täidetuse korral jätta andmetega tutvumise õiguse lõike 1 esimese lause kohaselt andmata või

andmetega tutvumise õigust lõike 1 teise lause kohaselt osaliselt või täielikult piirata.

[...]

(6) ¹Vastutav töötleja teavitab andmesubjekti viivitamata kirjalikult andmetega tutvumise õiguse andmata jätmisest või andmetega tutvumise õiguse andmise piiramisest. ²Nõue ei kehti, kui juba selline teavitamine tooks endaga kaasa § 56 lõikes 2 viidatud ohu. ³Esimese lause kohane teavitus peab sisaldama keeldumise või piiramise põhjuseid, välja arvatud juhul, kui põhjuste esitamine ohustaks andmetega tutvumise õiguse andmata jätmisega või andmetega tutvumise õiguse andmise piiramisega taotletud eesmärki.

(7) ¹Kui andmesubjekt saab lõike 6 kohase teavituse, et talle ei ole antud õigust andmetega tutvuda või et seda õigust on piiratud, võib ta andmetega tutvumise õigust teostada ka föderaalne andmevoliniku kaudu. ²Vastutav töötleja peab andmesubjekti sellest võimalusest teavitama ning teatavaks tegema, et vastavalt §-le 60 võib ta pöörduda föderaalne andmevoliniku poole või kasutada õiguskaitsevahendeid kohtus. ³Kui andmesubjekt kasutab esimeses lauses nimetatud õigust, tuleb andmetega tutvumise õigus anda andmesubjekti või föderaalne andmevoliniku nõudmisel, eeldusel et pädev kõrgeim föderaalasutus konkreetsel juhul ei tuvasta, et see ohustab Saksamaa Liitvabariigi või liidumaa julgeolekut. ⁴Föderaalne andmevolinik peab asjaomast isikut teavitama vähemasti sellest, et kõik vajalikud hindamised on tehtud või et ta on läbi viinud kontrolli. ⁵Teavitus võib sisaldada teavet andmekaitseõiguslike rikkumiste tuvastamise kohta. ⁶Föderaalne andmevoliniku andmesubjektile saadetud teavitus ei tohi anda alust järelduste tegemiseks vastutava töötleja käsutuses olevate andmete kohta, juhul kui viimane andmetega tutvumise õiguse andmisega ei nõustu. ⁷Vastutav töötleja võib nõusoleku andmisest keelduda vaid sellises ulatuses, milles ta võib kooskõlas lõikega 4 jätta andmetega tutvumise õiguse andmata või andmetega tutvumise õigust piirata. ⁸Föderaalne andmevolinik peab andmesubjekti lisaks teavitama tema õigusest kasutada õiguskaitsevahendeid kohtus.

(8) Vastutav töötleja dokumenteerib otsuse faktilised ja õiguslikud põhjendused.

21 BDSG § 56 – Andmesubjektide teavitamine

(1) Kui andmesubjektide teavitamine neid puudutavate isikuandmete töötlemisest on – eelkõige varjatud meetmete korral – ette nähtud erinormides või on tehtud vastav otsus, peab kõnealune teavitus sisaldama vähemasti järgmisi andmeid:

1. §-s 55 nimetatud andmed,
2. töötlemise õiguslik alus,
3. andmete säilitamise tähtaeg või kui see ei ole võimalik, siis selle tähtaja kindlaksmääramise kriteeriumid,

4. olenevalt asjaoludest isikuandmete vastuvõtjate kategooriad ning
5. vajaduse korral lisateave, eelkõige kui isikuandmeid on kogutud andmesubjekti teadmata.

(2) Lõikes 1 osutatud juhtudel võib vastutav töötaja teavitamist edasi lükata, piirata või selle tegemata jätta, kui see ohustaks

1. §-s 45 nimetatud ülesannete täitmist,
2. avalikku julgeolekut või
3. kolmandate isikute õigushüvesid,

kui huvi nende ohtude vältimise vastu kaalub üles andmesubjekti huvi andmetega tutvumise vastu.

2. Halduskohtumenetluse seadustik (Verwaltungsgerichtsordnung, edaspidi „VwGO“)

22 VwGO § 65 lõige 2

[...]

(2) Kui vaidlusaluses õigussuhtes osalevad kolmandad isikud selliselt, et ka nende suhtes saab otsust teha ainult ühtselt, tuleb nad menetlusse kaasata (vajalik kaasatus).

23 VwGO § 99 lõige 2

[...]

(2) Menetlusosalise taotluse alusel tuvastab Oberverwaltungsgericht (liidumaa kõrgeim halduskohus) kohtuistungit korraldamata määrusega, kas keeldumine dokumentide või toimikute esitamisest, elektrooniliste dokumentide edastamisest või andmetega tutvumise õiguse andmisest on seaduslik. Kui kõrgeim föderaalasutus keeldub dokumentide esitamisest ja edastamisest või andmetega tutvumise õiguse andmisest põhjendusega, et dokumentide, toimikute, elektrooniliste dokumentide või andmete sisu avalikustamine kahjustaks riigi huve, teeb otsuse Bundesverwaltungsgericht (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim halduskohus); sama kehtib juhul, kui kohtuasja sisuliseks arutamiseks on § 50 kohaselt pädev Bundesverwaltungsgericht (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim halduskohus). Taotlus tuleb esitada kohtuasja sisuliselt arutavale kohtule. Kohus edastab taotluse ja kohtuasja toimikud § 189 kohaselt pädevale kohtukollegiumile. Kohtukollegiumi nõudmisel esitab kõrgeim järelevalveasutus dokumendid ja toimikud, mille esitamisest lõike 1 teise lause kohaselt keelduti, edastab elektroonilised dokumendid ning annab õiguse tutvuda teabega. Kõrgeim järelevalveasutus peab olema menetlusse kaasatud. Menetluse

suhtes on kohaldatavad esemete füüsilist julgeolekut reguleerivad normid. Kui neid ei ole võimalik järgida või kui pädev järelevalveasutus väidab, et dokumentide, toimikute või elektrooniliste dokumentide esitamist või edastamist kohtule takistavad eriomased salastatuse või julgeolekuga seotud põhjused, toimub viienda lause kohane esitamine või edastamine selliselt, et dokumendid, toimikud või elektroonilised dokumendid tehakse kohtule kättesaadavaks kõrgeima järelevalveasutuse määratud ruumides. § 100 ei ole kohaldatav viienda lause kohaselt edastatud toimikute ja elektrooniliste dokumentide ning kaheksanda lause kohaselt esitatud eriomaste põhjuste suhtes. Kohtu liikmed on kohustatud tagama salastatuse; otsuse põhjendusest ei või nähtuda salajaste dokumentide, toimikute, elektrooniliste dokumentide ja teabe liik ega sisu. Kohtu teenistujate suhtes kehtivad töötajaid puudutavad teabeturvet reguleerivad normid. Kui otsust ei ole teinud Bundesverwaltungsgericht (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim halduskohus), võib määruse peale esitada vahetult määruskaebuse. Oberverwaltungsgerichti (liidumaa kõrgeim halduskohus) määruse peale esitatud määruskaebuse asjas teeb otsuse Bundesverwaltungsgericht (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim halduskohus). Määruskaebuse menetluse suhtes on *mutatis mutandis* kohaldatavad neljas kuni üheteistkümmes lause.

III.

- 24 Direktiivi (EL) 2016/680 artikli 54 kohaselt on andmesubjektil õigus tõhusale õiguskaitsevahendile, nagu see on sätestatud põhiõiguste harta artikli 47 esimeses lõigus. Tõhus õiguskaitsevahend eeldab, et kohtul peab olema võimalik asutuse otsust üle vaadata. See eeldab, et teatavaks tehakse andmetega tutvumise õiguse andmata jätmise põhjused ja olukorras, kus andmetöötluse eest vastutavad kaasvastutajatena mitu isikut, nagu see on käesoleval juhul INPOL-süsteemi puhul, nimetatakse vastutav asutus, kes vastutab vaidluse esemeks olevate andmete eest ja on keeldunud andmast õigust andmetega tutvuda. Ta peab andma andmetega tutvumiseks oma nõusoleku või – nagu käesoleval juhul – nõusoleku andmisest keelduma. Vastutav asutus on „mitmeastmelises“ haldusakti andmisel kohustuslikus korras osalev isik ja ta peab olema kaasatud ka halduskohtumenetlusse (VwGO § 65 lõige 2), kuna kohus peab juhul, kui nõusoleku andmisest on keeldutud ebaseaduslikult, asendama nõusoleku oma otsusega. Vajaliku nõusoleku puudumise korral ei või BKA nimelt anda õigust andmetega tutvuda (BKAG § 84 lõike 1 esimene lause). Ent kui kohtule ei ole vastutavat asutust andmetega tutvumise õigust käsitleva menetluse käigus juba teatavaks tehtud, siis ei saa kohus asutust menetlusse kaasata ja teha nõusoleku andmisest keeldumist puudutavas asjas asutuse suhtes siduvat otsust.
- 25 Kui halduskohtud ei saa haldusorgani tegevust põhjenduse esitamisest keeldumise tõttu kontrollida, tuleb õiguskaitse tagada kaebuse rahuldamise teel (Verwaltungsgericht Wiesbadeni (Wiesbadeni halduskohus) 15. veebruari 2016. aasta otsus 6 K 1328/14.WI, juris, punkt 27; 4. septembri 2015. aasta otsus 6 K 687/15.WI, juris, punkt 36, ja 26. märtsi 2021. aasta otsus 6 K 59/20.WI; samamoodi Verwaltungsgericht Kölni (Kölni halduskohus) 18. aprilli 2019. aasta otsus 13 K 10236/16, juris, punkt 54). See ei ole käesolevas asjas aga võimalik,

kuna tegelikult vastutava isiku (asutuse) nõusolekut ei saa õiguslikult kehtivalt asendada, kuna asutust ei ole menetlusse kaasatud. Selles mõttes erineb käesolev juhtum seni lahendatud juhtumitest, milles keelduti „vaid“ andmetega tutvumise õiguse andmisest, kuid vastutav asutus tehti teatavaks. Käesolevat olukorda ei ole VwGO-s reguleeritud. VwGO § 99 lõige 2 näeb ette vaid salajase menetluse (*in-camera*-menetlus) juhuks, kui asutus toimikute esitamisest keeldub. Sellisel juhul oleks pärast andmetega tutvumise õiguse andmata jätmist, mis peab siiski olema põhjendatud, võimalik pöörduda Bundesverwaltungsgerichti poole, kes peab kaebuse läbi vaatama.

- 26 Käesoleval juhul on aga juba enne seda, kui antakse andmetega sisulise tutvumise õigus või kui saab läbi vaadata selle õiguse andmisest keelduvat otsust, küsimus sellise vastutava asutuse nimetamises, kelle andmetega on INPOL-süsteemis tegemist. Selle asutuse nimi on teadmata ja Bundeskriminalamt keeldub seda ka kohtule teatavaks tegema. Liikmesriigi seadusandja on direktiivi (EL) 2016/680 artikli 21 lõike 1 küll üle võtnud selles mõttes, et vastutav töötleja kannab BDSG § 57 kohaselt andmesubjekti ees vastutust andmetega tutvumise õiguse andmise või andmata jätmise eest ja BKAG § 84 lõike 1 esimese lause kohaselt teeb Bundeskriminalamt teiste vastutavate asutuste „hääletoruna“ otsuse andmetega tutvumise õiguse andmise kohta. Andmetega tutvumise õiguse andmise **tingimuseks on aga** asjaomase vastutava asutuse **nõusolek**.
- 27 Olukord, kus tegelikult vastutavat asutust, kes on vastu tema käsutuses olevate andmetega tutvumise õiguse andmisele ja ei anna selleks nõusolekut, ei nimetata, läheb siiski kaugemale tegeliku andmetega tutvumise õiguse piiramisest direktiivi (EL) 2016/680 artikli 15 tähenduses. Nimelt võetakse kohtult sellega täielikult võimalus teostada tõhusat kohtulikku kontrolli. Seda eelkõige juhul, kui keeldumist ei põhjendata või kui põhjendus piirdub asutuste ülesannete ohustamise ja ohtude ärahoidmise üldiste väidetega. Seega edastatakse liikmesriigi seadusetekest, kuid teabe puudumise tõttu jääb kohus täielikult ilma võimalusest subsumeerida olukorda selle normi alla ja kontrollida asutuse subsumeerimise õigsust.
- 28 Kui tõmmata paralleel toimikute esitamisest keeldumisega halduskohtumenetluses, siis ei vastaks puhtalt seaduslikku keeldumise koosseisutunnust kajastav põhjendus nõuetele, mis on vajalikud andmetega tutvumise õiguse andmisest keeldumiseks VwGO § 99 lõike 2 alusel. Käesolevas asjas jääb asutus, kes peaks põhjenduse tegelikult esitama, pealegi anonüümseks, mistõttu ei saaks see asutus VwGO § 99 lõike 1 teise lause kohast keeldumisavaldust üldse esitada ega põhjendada. Kui asutus toimikute esitamisest keeldub, siis on tõhusa õiguskaitse tagamiseks vajalik aga vähemalt üks veenev põhjendus (Bundesverwaltungsgerichti (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim halduskohus) 14. detsembri 2020. aasta otsus 6 C 11.18, punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 29 Tõhusa õiguskaitse võimaldamiseks peab asutus, kes andmetega tutvumise õiguse andmisest keeldub, esitama vastavalt BDSG § 56 lõikele 2 koosmõjus § 57

- lõikega 4 veenvalt ja põhjendatult keeldumise põhjused. Nendele nõuetele vastav põhjendus oleks piisav, et põhjendada õigust jätta andmetega tutvumise õigus andmata (Hessischer Verwaltungsgerichtshofi (Hesseni liidumaa kõrgeim halduskohus) 20. oktoobri 2019. aasta otsus 10 A 2678/18.Z; varasema õigusliku olukorra kohta Hessischer Verwaltungsgerichtshofi (Hesseni liidumaa kõrgeim halduskohus) 17. aprilli 2018. aasta otsus 10 A 1991/17). Õigusliku aluse kajastamine või kirjeldamine ei ole selleks piisav (Bundesverwaltungsgerichti (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim halduskohus) 29. oktoobri 1982. aasta määrus 4 B 172/82, [...] punkt 6; Verwaltungsgericht Wiesbadeni (Wiesbadeni halduskohus) 26. märtsi 2021. aasta otsus 6 K 59/20.WI).
- 30 Bundeskriminalamt ja anonüümne asutus – kes saab olla vaid politseiasutus – tõlgendavad riigisisest õigust nii laialt, et andmesubjekti õiguste ja vabaduste põhisisu satub vastuollu direktiivist (EL) 2016/680 tulenevate riigisiseste õigusnormidega.
- 31 Seejuures tuleb meeles pidada, et INPOL-süsteemi sisestatud andmed, mida julgeolekukontrolli käigus muu hulgas kontrolliti, tõid ilmselgelt kaasa teatavat liiki kutsealal tegutsemise keelu. Sellega rikuti põhiõiguste harta artiklit 15, mille kohaselt on igäihel õigus teha tööd ja tegutseda vabalt valitud või vastuvõetaval kutsealal. Sellise „kutsealal tegutsemise keelu“ vastu ei saa kaebaja ennast ka kaitsta, kuna talle ei teatata, milline vastutav asutus on „kahjuliku“ kande teinud, rääkimata siis sellest, milline kanne ei luba käesoleval juhul tegutseda soovitud kutsealal. Samuti ei ole võimalik kontrollida, kas kanne oli üldse seaduslik.
- 32 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul ei ole võimalik asutuse otsuseid tõhusalt kontrollida, kuna riigisisesele õigusnormile tuginedes keeldub vastutav asutus andmast andmetega tutvumise õigust ka kohtule ja kohus ei ole suuteline tagama tõhusat õiguskaitset sisulise kontrolli mõttes. Vastutava asutuse nimetamisest keeldumisega eiratakse pealegi halduskohtumenetluses ette nähtud korda, nimelt kaasatust menetlusse, mis on käesolevas asjas nõutav. Riigisisest õigusnormi, mis annaks kohtule juhul, kui kaasatus menetlusse on nõutav, võimaluse sellest salastatuse kaalutlustel loobuda, ei eksisteeri.
- 33 Sellega on tõhus õiguskaitse välistatud kahest aspektist ja rikutud on ka õigust õiglasele kohtumenetlusele EIÕK artikli 6 tähenduses.
- 34 Asja menetlev kohus on selles osas seisukohal, et lõppkokkuvõttes tähendab vastutava asutuse nimetamisest keeldumine, tegemata teatavaks mis tahes veenvaid põhjendusi, direktiivi (EL) 2016/680 artikli 15 liiga laia tõlgendamist – mida liikmesriigi seadusandja on BDSG § 57 lõikes 6 koosmõjus §-ga 56 sätestatud avatud regulatsiooniga aga lubanud –, mille tagajärjel on riigisisese õigusnormid, mida on vastustaja tõlgendanud väga laialt, vastuolus põhiõiguste harta artikliga 8, artikliga 15 ja artiklitega 47, 52 ja 54 ning direktiivi (EL) 2016/680 artiklitega 14, 15 ja 54.

IV.

35 Kohtumäärust ei saa edasi kaevata.

[...]

TÖÖDOKUMENT